

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četrta leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu. — Ustanovniki in deležniki tiskovnih društev dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

O prenarredbi občinskih zadev. *)

I.

V Avstriji, prav za prav v eni polovici države, vlada že nekaj let centralistična, nemško-liberalna stranka. Kako in po kakih sredstvih da je ta, za se le majhna stranka, vso oblast v roke dobila, in kaj da jo na krmilu drži, je obče znano, pa malo tolažljivo. Naravno in opravičeno je gospostvo ni. Da tudi blagodejno, na vse strani pravično gospodovala ni, vidi se iz splošne tožljivosti, nezadovoljnosti in iz zmešnjav, ki se kažejo povsod.

Ne more pa tudi inace biti. Vladati bi namreč morali najboljši in najblažji možje vsakega naroda, možje, katerim daje živa vera v Boga pravi namér, da delajo kot namestniki Božji na zemlji, ter se ravnavo po večnih postavah resnice in pravice, brez katerih je blagor ljudstva prazna sanja. Liberalna truma pa obstaja večji del iz brezvernih ljudi brez vseh višjih nazorov, kateri betvico tega, kar umejo in s čimur se, dasi je čestokrat prav površno, radi bahajo, vedno le iz kalnih virov zajemajo, ne maré za to, ali je tudi res in prav, kar jim po glavi roji. Ljudi te baže vodi le sebičnost, neizmerna vladoželjnost in poželjnost pri vsem, kar počenjajo. Ako je pa sree navdano samih posvetnih želja, ugasne luč duhá. Zatorej tudi vidimo, da liberalni trop ne čuti in ne spoštuje pravice drugih nego le one, ktere so njemu po godu. Nja značaj je kruto sovraštvo proti kat. cerkvi in nenemškim narodnostim; nja orožje so fraze (prazne besede), nja skrivna umetnost, vse po enem kopitu delati; nja

*) Ta premišljevanja, ki nam jih je poslal naš poslanec, blagor. g. Herman, in ktera bodo odslej v več člankih zaporedoma razglašena, priporočamo v prav resno premišljevanje svojim bralcem. Vredn.

namen pa, vse, kar je veljalo dozdej, kot slabo razvpiti in podreti, na mesto tega pa nič boljšega napraviti ne zna. Liberalci imajo vedno na jeziku „svoboda“, a svobode ne poznajo druge, kakor le neomejeno oblast za se, za druge pa kruto silo in zatiranje. Od leta 1848 sem podira liberalizem ne gledé na starodavne razmere, obstoječe pravice, priljubljene navade in na voljo onih, ktere to zadeva, in po svojih negodnih mislih in brez ozira na dejanske razmere snuje in dela poskuse v srenjskih, okrajnih, državnih, cerkvenih, šolskih in narodnih stvareh.

Pred vsem je šlo za to, da se ustanovi „svobodna srenja kot podlaga svobodnej državi“.

Mislé, da menjšje srenje zá se obstati ne morejo, in da bi imele srenje več samouprave (avtonomije), pokončal je liberalizem resnično samoupravo srenj, ktere so se po 2 do 10 v eno zložile, v kterej zdaj vse škodo trpé, ter se skušajo — večji del brez vspeha — iz nje izločiti. Povekšale so se srenje, pomislilo se pa ni, da, čem večja je srenja, tem težja postane tudi srenjska uprava (administracija), v tem ko je toliko manj posla in manj upravnih stroškov, manjšje ko so srenje, in bolj ko so po svojih krajnih potrebah omejene. — Srenjam so se, in to brez odškodovanja in tudi brez vse polajšave davkarskih bremen, naložila razna uradnijska opravila, za ktera niso pripravljene niti izučene bile, in ktere spadajo v državino področje. (Dalje sledi.)

Cerkvene zadeve.

Začetki krščanstva na Slovenskem.

VII.

Povedali smo bili (glej št. 9.), da je Korotanski vojvoda Borut blizo l. 750. Bavarce bil na

pomoč poklical zoper nasilstvo Avarov. Vsled te zveze sta Borutov sin Karast in njegov stričnik Ketumar, ali kakor drugi pišejo, Kajtimar na Bavarsko bila poslana in ondi po krščansko izrejena. —

Ketumar povrnivši se iz Bavarske na Korotansko se je mnogo trudil za oznanovanje sv. evangelija. Pripeljal je seboj mešnika Majorana blizu l. 753 in kmalu potem tudi naprosil sv. Virgilija, skofa solnograškega, naj bi obiskal njegovo ljudstvo in ga v veri bolj potrdil.

Sv. Virgili zarad premnogih opravil ni zamogel ustreči želji korotanskega vojvode, a poslal je svojega podškofa sv. Modesta in več drugih mešnikov. Le-ti so po Korotanu in v Liburniji mnogo cerkev postavili in posvetili, zlasti slavno cerkev pri Gospej sveti na Koroškem, koja še dandenes kot božja pot po širokem slovi.

Za sv. Modestom je prišel mešnik Latin, za Latinom Hajmo. Vsi ti so se trudili v evangeljskem poslu med Slovenci, a imeli so dovolj zaprek, deloma ker so prihajali iz nemške, tedaj ptuje, neljube dežele, deloma tudi, ker slovenskega jezika niso dobro umeli in gladko govorili.

Še le zmaga Karola Velikega nad Avari proti koncu 8. stoletja je kršansko vero v naših krajih popolnoma večvrstila. Prijatelj kralja Karola, nadškof Solnograški, Arno, je prehodil slovenske dežele, ter posvečeval mešnike in cerkve. Tudi je Korotanski dal posebnega škofa, z imenom Teodorika, in je oblasti njegovi razun Korotanske izročil vse pokrajine na severni strani Drave tje do njenega iztoka v Donavo.

Ker so pa poprej akvilejski metropolitni imeli višjo cerkveno oblast ne le na južni, temuč tudi na severni strani Drave, se je akvilejski patriarh Urs pritožil zoper nadškofa Arnona. Karol Veliki je pravdo poravnal in Dravo za mejo postavil med akvilejsko in solnograško cerkvijo.

Za Teodorikom je bil škof Korotanski Oton in za njim Osvald. Tudi mešniki Dominik in Svarnagal, Alfrid in Rihbald so sredi 9. veka v Gospodovem vinogradu po Slovenskem se trudili in mnogo novih cerkev postavili.

Ravno ta čas pa ste prisvetili Slovincem od jutra dve premili in prekrasni zvezdi: ss. apostola Slovanov Ciril in Metud. Kakošno je bilo njih delovanje med Slovenci, kako so radi poslušali in sprejemali nauk, ki se jim je podajal v domačem jeziku, nam ni namen razlagati; le toliko izrečemo, da je misijon sv. Metuda za vselej vkoreninil vero Kristusovo med Slovenci.

Konečno naštejemo tu le cerkve, ki se v 9. stoletji razun že poprej imenovanih nahajajo: V Ljubljani pri sv. Petru, v Loki, v Kranji, v Radolici, v Cerkljah, v Mengšu, v Kamniku in v Cerknici. V slovenski strani pri sv. Vidu poleg Zatične, pri Beli cerkvi, v Krškem, v Trebnem,

v Ribnici in v Metliki; v Slovenjemgradu, v Celji, v Žičah, v Pilštanji in na Laškem. Na Korotanskem pa ob južnem bregu Drave: Marije Device na Otoku, v Beljaku, v Rožeku, v Ukovem, pri sv. Mohoru, v Kapli in pri sv. Mihelu poleg Pliberka; na dalje v Trebnem, v Ojstrovici, v Bitrjni, v Brezjah, na Krki; v Mozirji, v Gurnici, v Velkoveu in pri sv. Andreju v lavantinski (labodski) dolini. Poslednja cerkev se imenuje v listinah kralja Arnulfa iz let 888 in 890 in je za koroško-štajarske Slovence posebno važna kot stolna cerkev labodskih škofov do l. 1859., ko se je škofijska stolica v Maribor prestavila.

Gospodarske stvari.

O živinoreji.

(Poduk v ljutomerski kmetijski šoli.)

(Dalje in konec.)

Mnogokrat se zgodi nesreča v hlevu zato, ker ljudje ne vedo dobro, kedaj naj pričakujó teleta; baš tako treba tudi vedeti, čez koliko časa in kako dolgo se bode pojala krava, da ne zamudimo dotičnega oskrbovanja. — Krava nosi 40 in pol tjedna, blizo = 285 dni. Umakne pa tudi na 249 in namakne na 321. dni. Gibati se začne tele o pol petem meseci. Pojanje traja 24 do 36 ur. Po otelenji se povrne pojanje čez 28 dni, po nespočetji pa v 21 do 28 dnéh. Najbolje je kravo peljati k juncu, ko se že poja kacih 12 ali 15 ur.

Hčer z očetom plemeniti, to že velja, nikakor pa ne s sinom mater, sestro ali teto, ako hočemo za žlahnimi biki zboljšati naša slaba goveda. Sploh pa v žlahi zato ni dobro plemeniti, ker ni prave rodovitosti.

Gledé prevelike razlike v velikosti med bikom in kravo je pomniti, da male krave težko rodé teleta velicih juncev, zlasti ako je bik jako butast, kravica pa je tudi še ozkega križa. Tudi mleka bode premalo za tako tele od same matere njegove.

O vinstvu,

ali kako se vino v kleti oskrbuje.

(Spisal Franjo Jančar.)

(Primeri list 2. letošnjega „Gospodarja“)

Koliko naj bo sodov za nabrano grozdje pripravljenih?

Skušnja v obče uči, ako brente niso premajhne, in grozdje ni ne presuhotno niti preveč peceljnato, kar brento koj napolni, mošta se pa vendar veliko ne iztlačí, kakor je sploh rivčekovo ali rizlingovo grozdje in še drugo: se računí 15 brent grozdja, ktero stlačeno napolni sod s petimi vedri ali en polnjak. Po takem je tedaj treba pripraviti za 90 brent grozdja 6 sodov ali pol-

njakov; za 120 brent pa 8 polnjakov. Vendar se ti vselej za gotovo ne napolnijo, iz zgoraj povedanih vzrokov; pa to nič ne škodje, ker se sodi tako o prvem pretakanji potrebujejo, katero se drugi dan po dnevi ali po noči zvršuje. Nikdar pa se ne sme grozdje v brenti tlačiti, ker se lahko razlije, pa tudi izhlapi.

Kako se grozdje po drugih krajih tlači?

V Zagrebu na Hrvatskem sem vidil v veliki kadi grozdje, katero sta dva moža z nogami tlačila, kakor se v začetku tudi pri nas godi; mošt pa so koj v škařih v velik sod nosili. Na moštu ni bilo samo neštevilnih grozdnih pešek in mehulj videti, temuč so tudi cele jagode na njem plavale, in vse skupaj se je v sod nosilo! Po takem mora vsekako veliko in debele nesnage v sod priti, ktera nikakor vinske vrednosti ne pomnožuje. Taka navada je bila leta 1840. Ali še sedaj tamo tako grozdje tlačijo, ne vem; kmetijski posestniki vinogradov še menda zdaj tako delajo, ker sem uno tlačenje grozdja v kadi pri nekem mestjanu gledal.

Na isti način, mislim, tudi po Primorju Slovenci grozdje tlačijo, če je res, kar se v časnikih čita.

Tudi pri Nemcih še je več ali manj navada, grozdje v kadi tlačiti. Le Francozi so si že omislili vinske stroje ali mašine, s kterimi grozdje hitro in močno stlačijo.

Pri nas na slovenskem Štajarju so sploh navadne velikanske hrastove tlačilnice, ktere popisati tu ni namen; popis se najde v „Umnem vinoreju“ str. 67 in 68. Z našimi tlačilnicami se 30 do 60 veder, ali 3 do 6 štrtinjakov mošta v 12 do 14 urah stlači, to je: od poldne do dveh v noči, ako so prešarji urni, trezni in skrbni. Tako tlačenje grozdja daje veliko čistejši sicer gosti mošt, v katerem ni ne pešek niti mehulj, tim manj pa jagod; le grozdni drobeci in vinske tvarine so v moštu.

Kam teče mošt iz tlačilnice?

Prosti posestniki vinogradov imajo kad pod tlačilnico postavljeno, in iz nje nosijo mošt v sode. Inače pa priličneje teče mošt skozi kositarjevo na krnici ali tlačilnici nad luknjo vtrjeno sito po daljši kositarjevi cevi v kad, ki je v pivnici postavljena, in tako mošt dobro zavarovan, do kterega le vlastnik zamore. Ako je kad dosti velika, se od tretjega tlačjenja ali koša ves mošt do šestega koša vkup nateka, ker se tolikokrat koš nareja; inače pa se že poprej v vsak sod enako število škařov iz kadi znosi.

Je li ves mošt, ki s tlačilnice v kad pritečej, enak?

Nikakor ne, kar se že s prostimi očmi spozna. Prvi mošt v kad nateče od zgol stlačenih jagod, in je torej najboljši, ker je le to pravi sok grozdnih jagod. Ker pa se prvi koš zavoljo spolnosti ne da vselej dosledno narediti, in se tudi

tehtilo ali vaga ne obesi, ni mošt drugega koša veliko manjše vrednosti od prvega. Pri drugem se že tehtilo obesi za eno uro; prvi se pa le kake pol ure odcedi, potem se koj razdere in drugi dela. Tretji koš bi imel biti naj popolnejši in najkrepkejši, kterega tudi „zabelo“ imenujejo, ker se v tem ne le jagodno meso ali meča in mehulje stlačijo, temuč že tudi kako malenkost soka pecljevje in recljevje grozdino dodá; bolj čisto in višje rudečkaste barve pa je vsekako mošt od tretjega koša. Vsi ostali trojni koši, ki se še potem narejajo, dadó vedno slaběji in britkeji mošt, ki je le s prvima pomešan prav dober, in menda tudi vinu koristen. Od tretjega koša začeni se pri vsakem sledečem tehtilo obesi, katero 1½ do 2 uri visi, ko je koš zgotovljen. (Dalje.)

Dopisi.

Iz Gradca. 9. mare. (Nekaj veselega za Slovence.) Nekaj veselega za Slovence — iz Gradca! boste čudeč se rekli, ko Vam ta dopis pred oči pride. Pa vendar je veselo, kar Vam poročam. V Gradcu živi blizo 30.000 Slovanov, večidel Slovencev. To je rodilo pri č. slovenskih tukajšnih duhovnikih misel, tem zapuščenim dušam oskrbeti slovensko božjo službo. Kakor čujemo, se bo po veliki noči pričela. — Tej srečni misli domoljubnih graških duhovnikov želimo prav obilnega sadu, brez kterega gotovo ne bo, ker je to res že zdavno sila potrebno bilo. Tudi v Lankovcu pri Voitsbergu, kder je mnogo slovenskih delalcev, oznanjujejo oo. Frančiškani vsako nedeljo Božjo besedo slovenski.

Sploh ni Gradec čisto nemško mesto, kakor se mnogim Gradčanom poljubi trditi. Nasprotno spričuje omenjeno število tukajšnih Slovanov, kakor tudi to, da vidiš na tablah in v listinah toliko čisto slovenskih imen! Prav je imel naš vrli poslanec, g. Herman, ko je enkrat v dež. zboru (seveda v veliko jezo zagrizenim nemčurjem) rekel: „Gradec so pozidali in krstili Slovenci, in od nekdej so se Nemci po slovenskej krvi omladovali in — pomnoževali!“

Ljubljana 5. marcija. Pri nas se kaj lepe reči godijo, da enakih še iz velikih mest ne bremo. V sodnijski denarnici, kjer je sirotinski in drugi denar uložen, je denarničar Payer nad 80 tisuč! pograbil. Imel je vse ključe svojega kontrolorja ponarejene in je kradel že od leta 1860. Pač so desetkrat v tem času denarnico pregledali, pa le povrh; danas ta oddelek, jutri drugega, in Payer je iz predelka v predelek prenašal, da je bil le znesek poln, na ime in številke zaveznice gg. pregledovalci niso gledali, vsaj tudi nimajo časa; kdo bi mesto njih vpil, delal in govoril v ustavnem društvu?

Zadnje dni februarja se je druga zgodila. Mestni denarničar Gajdič se je na pokopališču u-

strelil. Preiskali so denarnico in našli listek, v katerem piše Gajdič, da manjka pri realkinem zakladu 5800 gld. — Zdaj pa naj kdo reče, da zamore država tudi brez vere obstati! Samo v enem mestu storita le dva človeka, kterima ni za 7. in morebiti tudi za druge Božje zapovedi mar bilo, toliko nesreče!

Pustno nedeljo so bile pri nas za novega škofa javne molitve, ktere so dosedanji preč. škof razpisali, da bi volitev naslednika bila prav srečna.

Društvo „Slovenija“ je po daljem razgovoru 5. marcija sklenilo, da se narodnjaki udeležijo volitev v mestni odbor. V 3. razredu je bila vselej zmaga naša in letos utegne biti tudi v prvem. Bomo vsaj vedili, kaj da delajo v tej kameri obskuri. Do zdaj smo le drobtinice pobirali v „Laibaherici.“ Volitve bodo 17., 18. in 20. marc.; 3. razred je prvi na vrsti.

Od sv. Lenarta, v Sl. g. (Kako pri nas ljudje visoko letajo.) Tukajšni mogotci v okr. zastopu utegnejo še z Bogom pravdo začeti, ako jih skoro ktera višja oblast zabrdala ne bo. Lani so po svoji osornosti in brezozirnosti nekterim tukajšnjih posestnikov kazensko preiskavo nakopali, češ, da so se javne posilnosti krivi storili. Ker še pa omenjeni zatoženci niso v „luknji“, napravijo gospodje okr. zastopa kozji skok ter zatožijo okr. sodnijo v Celji pri — deželnem odboru! češ, da naj ta pripomere, ka bi stvar drugej sodnji se izročila. Upamo, da jih bo dež. odbor podučil, kam da njih pritožba gre.

Isti vladarski udje okr. zastopa so nedavno sklep iztiščali, da se na korist tukajšni hranilnični založbi napravi zajem, segajoč do 10 % o. krajne priklade in vrh tega še 30.000 gld. na posodo vzame. In ob enem še zahteva okr. zastop celó na svojo rokó pri dež. odboru posojila za 6000 gld.!

Vprašamo, je li prav, da se okraj z novo priklado obloži na korist šentlenarške hranilnici? Ako se hranilnica po denarnih vlogah sama vzdrževati ne more, se naj likvidira in hranilnica zapré, okraj je pa zalagati ne more. Da hranilnica res posebnega zaupanja nema, spričuje to, da jej tukajšna okr. sodnija sirotinskih denarjev noče izročiti. Gospodje, ki so tukaj le predolgo že zvonec nosili povsod, nemajo nikjer več zaupanja. Menda jih bo tudi dež. odbor gledé njih denarne špekulacije na pravno pot zavrnil.

Iz Vozenice, 4. sušca. Živa resnica je, da se trda godi duhovnikom na kmetih, pa tudi v mestu jim rožce ne cvetó več. Vsaka reč dendenes tako kviško bije, dohodki pa se od dne do dne krčijo, prostovoljna darila za duhovna opravila zginjajo, bernja se ima za morebiti prav nizko ceno rešiti; zraven tega pa se marsiktere nenavadne priklade ali pristojbine nalagajo duhovnikom in kakor se nam zdi, bo treba zanaprej duhovnikom, vsaj župnikom, še odrajtovati dačo za stanovanje v farovžu.

— Nektere župnije so vsled pridržane kongrue tako slabe, da ne mogó višje dobiti stalnega dušnega pastirja. Pri Sv. Antonu na Pohorji že več let ni župnika, ker se je kongrua vzela; farmani so prosili nedavno namestnijo, naj se spet toliko plače dovoli, da zamorejo dobiti stalnega župnika; pa dozdej še ni njih prošnja uslišana, ampak vprašala je namestnija vozeniškega nadžupnika kot patrona St. Antonske župnije, če zamore on kaj dostaviti? Smešno dovolj; revež sam potrebuje pomoči. V Soboti, naj bolj oddaljeni in zakotni župniji lav. škofije, se je novo nameščenemu župniku koj vsa kongrua vzela, in revež naj živi samo ob besedi Božji. V Vozenici dobiva prvi kaplan le od nadžupnika plačo, se ve da pičlo; za plačo drugega pa, ktereга stari in slepi siromak nadžupnik sila potrebuje, že višje polleta prošnjo pošilja od Poncija do Pilata, pa vse zastonj.

To je britko, in čuditi se ne bo, ako začne kmalu pomanjkovati duhovnikov. Kteri mladenič bi si v tako britkih okolščinah izvolil duhovni stan? Tudi duhoven je človek in ima duševnih in telesnih potreb. Želimo si za vinograd Gospodov mnogo vnetih, učenih in zvestih, pa tudi ravno tako zadovoljnih in veselih delalcev. Taceh bo pa čedalje menj, ker ni upati, da se bo letna plača duhovnikom tako hitro vredila in zvišala. Treba bo vzajemne pomoči, da si duhovni sami med seboj pomagajo, kolikor le zamorejo. Društvo v pomoč ubogim duhovnom se ravnokar v naši škofiji snuje; drznem se o tem svoje misli naravnoč razodeti. (Dalje prihodnjič.)

Od Pesnice, 10. sušca. (Povodenj.) Naš prihodnji deželni zbor namerava med drugim tudi popraviti Pesnice na dnevni red spraviti. Od škode bi ne bilo, da bi bili dotični gospodje to vprašanje 1. t. m. v naši dolini študirali, ko je bila povodenj, da že dolgo takošne ne pomnimo. V tem času je sicer povodenj velika dobrota, ker poblati in pognoji travnike, vendar bi imelo za take priložnosti naše okrajno zastopništvo mariborsko in š. lenarško za varnost cest skrbeti. — Pri Hrastovca in pri sv. Marjeti stopi voda vsakokrat tako visoko črez cesto, da se vesele kaka nesreča zgodi. Pri sv. Marjeti, kjer je cesta na dotičnem mestu nad pol sežnja vzdignjena in voda črez njo po dva čevlja globoko v močni bistrini teče, jo podmoli in razjè, so se ob zadnji povodnji trije vozovi zvrnili, eden z blagom, ki je veliko kode trpel. Neko staro ženo so komej z vode potegnili, in dasiravno tu ni smrti najšla, jo vendar lahko doma najde, ker se je vsa prestrašila in prehladila. Prijazno toraj opomnimo tukaj š. lenarško okrajno zastopništvo, da pri Hrastovcu kraj ceste na dotičnem mestu varna znamenja postavi, mariborsko pa, da pri sv. Marjeti, kjer voda globoko z ceste pada, kraj ceste na obeh stranéh varno ograjo potegne in most povekša, kajti tačasna mostiča sta pri množini vod ravno toliko kakor dve pipici.

Od Radgone. 7. marcija. (Železnice. Kordon proti Ogorskemu. Peticije.) Vse kar tukaj zemljo tlači, mestjan in kmet, gospodar in hlapec govori že dobrega pol leta dan na dan o železnici. Vzlasti nekteri Radgončani brusili so po Dunaju in Gradcu večkrat podplate, ter se priklanjali ministrom, raznim „direktorjem“ in bogatinom, naj postavijo železnico, kakor jo Radgončani želé, — t. j. naj potegnejo eno črto od Radgone v Ptuj, in drugo od Radgone v Lipnico. — Tako so želeli in delali nekteri gospodje visoke glave, trdé, da se godi vse le na korist in v imenu celega mesta in okolice. A dobro so jo naleteli! Zviti Ljutomeržani pripeljejo se neki den, ter pobirajo od hiše do hiše po Radgoni podpise za peticijo, ki prosi železnice od Radgone ne v Ptuj, marveč v Ljutomer, in drugo črto iz Radgone ne v Lipnico, marveč v Maribor. In glejte — ujeli so zviti tržanje veliko večino mestjanov v svojo kletko, — in tako so Radgončani dobro speljali svoje prejšnje „zaupne može“ na led. Spomnili so se namreč sčasom bili, da jih mnogo v ljutomerski okolici ima vinograde, ter djali: bolje da nas vozi v trgatav živžgajoči lukamatija, ko naša medla ključeta. Mi imamo razlog, se tega slednjega sklepa Radgončanov le veseliti, in pritrjujemo v vsem gosp. K., ki je nedavno v „Narodu“ s tehtnimi dokazi črto Radgona-Ljutomer-Varaždin zagovarjal. Tako bo nova železnica nam in Hrvatom, tržnim in vojaškim zahtevam zadostovala. Prebivalci „slovenskih goric“ dobijo zdatno odškodovanje v črti Radgona — Maribor, ktera po stavbi prve ne more izostati. Naj bi še slovenske vesi na murskem polju zdaj k svojemu pridu povzdignile glas! —

Mejo proti Ogorski imamo še vedno zaprto. Tisoče in tisoče forintov stojijo goste straže deželo, in vendar se ne ve, po katerem kraju ogorske dežele neki živinska kuga hodi. Trdijo nam popotniki od ondot, da je že davno ni več! — Vse kliče, naj bi se šla reč pozvedovat, in ako se ne najde nevarnost več, naj bi nam mejo odprli, kajti že nas tlači v vsem živžgu huda dragina. — Kakor drugej, začeli so tudi tukaj uradniki, — se ve da na povelje od vlade, nadlegovati kmete zaradi podpisavanja prošenj na cesarja. Rojaki — ne dajte se ugnati v kozji rog, naj vam pridejo brkastí gospodje s sladko ali ostro besedo, — do cesarja, očeta vseh podložnikov, se s prošnjo obrniti, ima pravico vsak državljan! — Vzlasti vi, ki se vam grozijo v Lj.—, pomnite si, da se zajčkov nikdo ne boji, če ne — žabe!

Stoperce 26. febr. Znamenje še zmiraj do brega keršanskega duhá je, da se po naši slovenski domovini vedno bolj vnema gorečnost, lepšati hiše božje. Naj stopi kdo u kterokoli cerkev, kmalu zagleda, da je marsikaj starega popravljenega in marsikaj novega napravljenega. Prav tako kažemo svetu v djanji, da še ni tako kakor bi

verski nasprotniki radi imeli. Tudi v naši romantični stoperški dolinici pod donačko goro se namerjava delati za povekšanje in lepšanje farne cerkve. Dobri farmani, kteri so v enem letu brez briča po prostovoljnih darovih lep znesek denarja zložili za naj večje potrebe pri cerkvi, farovžu in šoli, hočejo še tudi farno cerkev sv. Antona, puščavnika vso prenarediti in ponoviti. Tu sem ne le domači, temuč tudi sosedni Dravinčani in bližnji dravski poljanci in drugi sosedí radi prihajajo k sv. Antonu ter ga kot priprošnjika zoper kužne bolezni posebno častijo. Navdušila je farane posebno blagosrčnost Njih Veličanstva, presvitlega cesarja Ferdinanda, kteri so za stoperško cerkev darovali 400 goldinarjev. Veselo in srčno kakor šolarji pri slovesni sv. meši na dan sv. Matije želé in kličejo vsi hvaležni stoperški farmani: „Še dolgo let nam Bog ohrani Ferdinanda milega!“

Za poduk in kratek čas.

Slovenskim mladenčem v resen poduk

2. Solnčna stran.

„Branje dobrih knjig oblaži sree, in prežene vso divjost in razuzdanost“. Ovid.

Vesela prikazen je, da se slovenski fantje vedno bolje pečajo z branjem podučnih slovenskih knjig in časnikov. — Nedavno pride k pisatelju vincarsk fant in vpraša, če bi še zamogel k Mohorski družbi pristopiti; „bral sem“, pravi, „nektere bukve Mohorske družbe, in se mi silo dopadejo, zato pa bi si jih rad naročil?“ Plačal je potem 1 gold. in je za latos kot družbenik vpisan.

Pri sv. Jurju na Goričkem, kder je dozday vse pospano bilo, fanti preradi prebirajo „Slov. Gospodar“ in si ga sami naročajo. Tako je storil priden mladenec F. K.; prosil je svojega očeta, da bi mu ob novem letu „Slov. Gospodar“ naročili, pa oče mu odgovorijo: „Za mohorsko družbo bom že dal, za časnik pa ne“. Fant gre in poišče v svoji hranilnici, kar si je bil med letom pridelal, da očetu 3 gld. in prosi, da mu „Gosp.“ za celo leto naročijo, rekoč: „Boljše je, da ob nedeljah doma list preberam, kakor da bi po slabih potih hodil ali po krčmah denar zapravljaj“. — Tako je prav.

Na noge, dragi mladenči slovenski! prebirajte radi dobre slovenske knjige in podučne časnike, da si bote oblažili sree in u zbistrili. Za Vas se trudijo blagi rodoljubi slovenski, da bi Vam boljšo prihodnost priborili. Čas naprej hiti kot brzi vir; če zdaj zanemarite uriti se v lepih vedah, ter si priskrbeti učenosti svojemu stanu primerne, se potem lahko zgodi, da se Vašega lepega očetovega doma tujec poloti, Vi pa se boste prepozno solzili po zgubljeni domačiji. Vaši očetje niso imeli toliko lepe prilike kakor je

Vi imate, po čitanji lepih knjig in časnikov se vedno boljše uriti in povzdigniti do prave omike, s katero si zamorete pridobiti častno mesto med sosedi in se dokopati do zaželenega blagostanja. Nekdaj so Vaši očetje hodili v trdo nemške šole, in zato se niso kaj prida naučili, ker niso razumevali, kar so prebirali in pisarili; od take šole jim druga ni ostalo, kot slabo pisano nemško ime, slovenski pa se še podpisati ne znajo; odtod pa pride, da so vsi mrtvi za domačo besedo, in se dajo potuhnjenim nemškutarjem za nos voditi. Da se tudi Vam taka ne zgodi, učite se lepega slovenskega jezika v besedi in pisavi, podpisujte se le po slovenski, naj bo pismo kakoršno bo. Saj je slovenska pisava dosti lepša od rogate nemške. Pod slovensko pismo nemški podpis napravljati, je blizo tako, kakor če se h konju vol pripreže.

Žalibog se tudi sedaj še najdejo šole, v katerih se samo nemški gôde, kar je celó nepostavno in neumno. V takošnih šolah se zastonj hlače trgajo in dragi čas trati, iz takovih šol pridejo otroci po 15 let stari, ki niti apostoljske vere ne znajo več moliti. Prišel je te dni k pisatelju teh vrst fant, ki je v Selnici v šolo hodil, in ni znal apostoljske vere moliti. Vprašam: Si hodil v šolo? „Saj sem hodil v Selnici več let v šolo in brati tudi znam, pa v šoli sem se vse nemški učil, slovenski pa ne, in zdaj ne znam ne eno ne drugo“. Imel je tudi nemške molitne bukve, brati jih zna, pa jih ne ume; kaj mu tedaj pomaga vsa šola, v kateri je leta in leta dragi čas tratil?

Lepo bi bilo, ko bi se slovenski mladenči združili po trije ali po četiri, ter bi si tako skupaj naročili „Slov. Gosp.“ in po nedeljah ga lepo prebirali po zimi pri gorki peči, po leti pa v hladni senci na zeleni trati. Poblažili bi si serce in zbistrili um, da bi bili dnes ali jutre razumni gospodarji.

Peter Dajnko.

„Sl. Gospodar“ je v predzadnji številki žalostno novico razglasil, da so častiti gospod **Peter Dajnko**, dekan pri Veliki nedelji, umrli. Rajni gospod zaslužijo, da jim tukaj časten spominek postavimo, ker so bili skrben dušni pastir in posebno v svojih mladih, krepkih letih navdušen in delaven narodnjak in slovenski pisatelj. Rodili so se rajni Dajnko 23. mal. travna leta 1787 v pošteni fari sv. Petra blizo Radgone. Njih oča, prost in pošten kmet, so spoznali, da bi mladi Peter sposoben bil za uk; zatorej ga pošljejo v Maribor, naj bi se v latinskih šolah pripravljal za duhovni stan. Že v Mariboru se je dijak Dajnko po svoji prebrisani glavici in lični gibčnosti toliko ljudem prikupil, da so ga na razne kraje za domačega učitelja ali inštruktorja želeli. In kot umen odgojitelj so rajni Dajnko v celem svojem življenju neki poseben vpliv do otrok imeli. Dopršivši nižje

latinske šole, so se kot krepek dijak v Gradec v višje šole podali. Tudi v Gradcu so v naj imenitnejših rodbinah kot odgojitelj v velikem spoštovanju bili, kakor so pogostoma radi o tistem času govorili. Pobožnega in pohlevnega srcá se po dovršenih višjih šolah odločijo za duhovski stan, ter se podajo v sekovsko semenišče. Odlični dijak, kakor so sploh bili, so tudi v bogoslovju izvrstno napredovali. Zarad tega so bili že v tretjem bogoslovskem letu v mešnika posvečeni leta 1813. Po dokončanem bogoslovskem uku so najprej služili za dušnega pastirja v fari v Waltersdorfu blizo Gradca in kratko potem v radgonski mestni fari. Kot dušni pastir v vinogradu Gospodovem so marljivo delali; v šoli bili so neutrudljiv učitelj, kar jim živeči radgonski mestjani in mestjanke z veseljem spričujejo. Na narodnem polji so bili eden izmed prvih delalcev, ter so po svojih spisih, ktere bodemo poznej omenili, kakor tudi v živi besedi narodni duh vzbujali, slovensko slovstvo s svojimi spisi obogatili. Bog sam vé in pravični domoljubi pripoznavajo, da so Dajnko ravno v tem času kot kaplan v Radgoni za Slovence mnogo storili. Povsod, kamorkoli prideš, ti vedó starejši prebivalci povedati o Dajnkovih molitvenih knjigah, o njegovem slov. katekizmu itd. Narodnjak zdrave korenine ni iskal človeške hvale niti dobička drugega, kakor edino le korist národa in čast Božjo. In ravno pri tem svojem neutrudljivem delovanju so se za vse svoje žive dni bolezní nalezli, ktere se niso več mogli znebiti. Včasih so namreč cele dni v bukvah tičali in pisali, toraj niso mogli na zdrav zrak, nego so si okna in vrata odpirali, pri tem pa dober posluš zgubili. Pa vse to ni overalo marljivega gospoda delati za Božjo čast in za blagor národa.

(Konec prihodnjič.)

Politični ogled.

Avstrija. Zgodilo se je poslednji četrtek 6. marejja 1873, kar milijone najzvestejših Avstrijancev v serce boli — sprejela je zbornica poslancev na Dunaji brez vse obravnave, kar na eno sapo volilno preuredbo, kakor jo je vlada izdelala in politiška modrost nemško-liberalne stranke dodelala. Od 203 drž. poslancev jih je bilo komaj 122 nazočih. Brž v začetku seje so Poljaci (razen treh galiških Rusinov) s Črneťom vred zbornico zapustili in pismeno razloge tega izrekli, da namreč državni zbor pravice nima sklepati postavo, ki jemlje dež. zborom bistveno pol. pravico, pošiljati namreč poslance iz deželnega v državni zbor. — Razen grofa Fedrigotti iz Tirolskega in pl. Morpurga iz Tržaškega, ki sta pa proti glasovala, bilo je toraj v zbornici le 120 ustavakov, in med temi — žalibog tudi 5 Dalmatincev —, ki so po ukazu strahovalke „N. fr. Pr.“ brez ugovora in brez vse

razprave na vrat na nos sprejeli postavo, ki sega Avstriji prav do živega, in bode, če se tudi v gosposki zbornici sprejme, kar ni dvomiti, in potem cesarsko potrjenje zadobi, razpor po vseh deželah še bolj vnela. V zgodovini ustavnih držav bode sklep tega dne zapisan kot izgled, kako da ena sama stranka, ki še vrh tega grozno manjšino avstrijskih prebivalcev zastopa, celim narodom in deželam postave samovoljno diktira. — Menjka namreč v drž. zboru 36 poslancev iz raznih dežel, in le, ker teh v državnem zboru ni, je bilo ustavakom mogoče, potrebni 2 tretjini vkupaj spraviti; nazoči niso bili zastopniki českega, slovenskega in poljskega ljudstva, tudi ne (razen enega) zastopniki iz Tirolskega in Predarlškega itd. — in vse to ni v očeh nemško-liberalnih ustavakov čisto nič, kakor jih tudi ogromno število peticij zoper dir. volitve čisto nič ne moti; oni sklepajo brez drugih in proti vsem drugim, kar se jim poljubi! Če je to ustavno, potem nema beseda „samovolje“ več svojega pomena.

Nas tolaži pri vsem tem edino le to, da so vendar enkrat Poljaci tako odločno stopili na stran federalistov, in da hočejo, kakor razglašajo poljski časopisi, odslej z državnopravno stranko proti nemškim centralistom vzajemno delati. Ko bi se bilo to l. 1867 zgodilo, ko je bila v drž. zboru dvalistična pogodba na glasovanji, bili bi že zdavno v redu in Poljaci bi si bili lahko prihranili mnogo britkih skušenj. — Ravno te dni so se na Dunaji v posvet sešli veljavni možje državnopravne stranke, da se pogovoré, kaj storiti zanaprej in posebno dir. volitvam nasproti, če dobodo vendar le cesarsko potrjenje? Do prihodnjega lista zvemo morebiti že kaj gotovega o tem. —

Menda ni treba omeniti, da sta — po milosti graškega dež. zbora t. j. njegove nemške večine — izvoljena zastopnika štajarskih Slovencev, Brandstetter in Seidl, prav korajžno z ustavaki glasovala za direktne volitve.

Česko. Gospodá Skrejšovski in Ružička, ki sta tožena bila, da sta državno blagajnico za mnogo tisoč gold. kolkovine (štempeljnine) goljufala pri novinah, sta bila v končni obravnavi, ki je več dni trpela, v saboto 8. t. m. hudodelstva goljufije nekriva spoznana in toraj tudi plateža sodnijskih stroškov oproščena. Zarad tega je po vsej deželi v narodnih krogih veliko veselje. Bati se je pa, da se veselje kmalu v žalost preobrne. Drž. pravnik je namreč proti tej razsodbi takoj se pritožil do više sodnije, ktera zamore razsodbo ovreči. Dotle morata oba, dasi že več kot pol leta v zaporu, še zaprta ostati, ter ni sodnija sprejela ponudbe, da bi se proti denarni zastavi zdaj že izpustila.

Ogersko. Kakor pri nas, se tudi v ogerskem drž. zboru godi, da namreč včasih pri majhnem številu poslancev prav pičila večina odloči

stvari, katerim dejanska večina poslancev in prebivalcev nasprotuje. Taka je bila zadnjič, ko je nenadoma sprožil liberallec Irany predlog o postavi gledé verske svobode (kdo neki sili liberalce v tej zadevi?) in civilnega zakona. Predlog je bil z 61 glasovi sprejet. Zastran čudnega sklepa piše konserv. list „Magyar Allam“: „Če vlada le tako svojo stranko vkupaj držati zamore, da od 450 poslancev jih 350 doma ostane, od 100 nazočih jih pa je 61 tako modrih državnikov, da po njih mislih k popolni sreči Ogerskega nič druga več ne menjka, kot postavnost prileštva (konkubinata) in neomejena verska zmešnjava: potem — z Bogom lepe nade mirnega razvoja in napredka države na krščanski podlagi!“

Vnenje države. Tudi na Ruskem se vpejljava splošna dolžnost vojaška, ki trpi za vsacega 15 let; 6 let se služi dejansko, 9 let pa spada za rezervo. Pri brodnarstvu je le 9letna služba, 7 let na vojnem brodovju, 2 leti pa v rezervi. — Ravno se pripravlja Rusija na boj zoper Kivance v Aziji, kateri jej miru ne dajo in še druge podložnike „belega cara“ na upor šuntajo.

Razne stvari.

(Sadjo- in vinorejska šola v Mariboru.) Za drugi tečaj, ki se je počel 1. marea t. l., so se dovolile deželne štipendije po 140 gld. naslednjim učencem: Jan. Prelogu, Fr. Vučini, Kar. žl. Kotovicu in Ign. Šoberju. Štipendije od okr. zastopov ustanovljene, so prejeli: lipniško Pav. Reiter, sevniško Vek. Juvančič, ptujsko Št. Super, ormuško Mart. Utičar, mariborsko Jož. Wolf, mureško Fr. Slemenšek in kozijansko Jan. Košar.

(Ljutomerski okr. zastop.) Glavarstvo ljutomersko je sestavilo za prihodnjo volilno dobo izpisek skupin, ki določuje zastopstvo tako-le: a) Za Ljuto mer: 1. veliko posestvo: (31 volilcev plačujočih 3052 gld. davka) 10 zastopnikov; 2. velikih obertnikov 1 zastopnik (s 74 gold. davka); 3. mesta in trgi: (3784 gld. davka) 11 zastopnikov; 4. kmetijsko posestvo (11.116 duš in 26.753 gl. davka) le 10 zastopnikov; skupaj 32 zastopnikov. Po naših mislih bi se pa število zastopnikov v pravi razmeri takole razvrstiti moralo: I. skupina 8 zastopnikov, II. 1, III. 11 in IV. 12 zastopnikov. — b) Gornja Radgona ima samo 2 skupini: prva s 47 volilci in 5996 gold. davka, četrta s 27.462 gld. davka; na vsako spada 15 zastopnikov.

(V topličah na Slatini) bilo je lansko leto 2906 gostov, 505 več od predlanskega. Iz Štajarskega jih je bilo 585, iz Avstrijskega 639, iz Ogerskega 745, iz Hrvatskega in Slavonskega 424, iz Istre 263, iz Dalmatinskega 16, iz Koroškega 30, iz Kranjskega 69, iz Českega 9, iz Moravskega 22, iz Tirolskega 19, iz Šlezije 4, Galicije 8, Sedmograškega 38, Bosne 5, Črnogore 2, Nem-

čije 8, Rusije 2, Italije 6, Grškega 2, Turškega 1, Angleškega 4, Francoskega 1, Švedskega 1. — Kisle vode se je prodalo 1,020.317 steklenic, kolikor še doslej nobeno leto. Dohodkov je bilo: za prodano kisko vodo 89.114 gld., od najemščine in vračnine 34.944 gld., za toplice 4324 gld., drugih prihodnin 7807 gld., vkupaj s krajcarji vred, ki smo jih izpustili, 136.191 gold., za 21.340 gold. več kakor leta 1871.

(Med drugimi šganjepivci) je zopet v Ločah zastaran žganjepivec na Matijevo iz brvi v vodo telebnil in utonul. Bil je doma iz gornje Ponikve in prerokovali so mu ljudje: Tako dolgo boš hodil v Loče žganja pit, da boš tam konec vzal. Takó se mu je zgodilo.

(Banka „Slovenija“) je od gospoda M. Žvanuta kupila za 10.000 gld. hišo, štev. 160, tik ljubljanskega kolodvora. — Banka ima tedaj v Ljubljani že štiri hiše.

(Birmanje.) Milostljivi knezoškof lavantinski bodo meseca aprila zakrament sv. birme v št. Lenarški dekaniji na Goričkem v naslednjih farah delili: 16. v št. Lenartu, 17. v št. Jurji, 18. pri sv. Ani na Krembergu; 19. pri sv. Benediktu, 20. v Negovi, 21. pri sv. Trojici, 22. pri sv. Ropertu in 23. pri sv. Bolfgangu.

(Kat. pol. društvo v Velenji) napravi na sv. Jožefa den občni shod, ter vabi vljudno vse društvenike in prijatelje odbor.

(Kat. pol. društvo v Konjicah) obaja prihodnjo nedeljo 16. t. m. svojo drugo obletnico in vabi še enkrat k obilni udeležbi. Zborovalo se bude v Druškovičevi hiši.

Loterijske številke:

V Gradcu 8. marcija 1873: 70 35 64 28 16
Prihodnje srečkanje: 22. marcija.

Priporočba.

Podpisani delam nove, olepšavam in popravljam stare altarje, tabernakeljne, podobe in enake cerkvene reči s tim, da jih lepo pozlatim, marmoriram in pomalam, in sicer po prav nizki ceni. Priporočam se torej vsem častitim duhovnikom in podpornikom cerkvene umetnosti, in tudi svojim slovenskim bratom in sorodoljubom.

Oroslav Čuček,

1—3 pozlatar v Mariboru.

Služba

organista in mežnarja v Ribnici poleg koroške železnice z letno plačo gotovih 300 gld. je razpisana. Nastopiti se mora 1. majnika, in prošnje se vložijo do 15. aprila t. l. pri farnem predstojništvu. 1—3

Tržna cena pretekli teden	V Mari- boru		V Ptuju		V Celju		V Varaž- dinu	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.
Pšenice vagan	6	50	5	50	6	60	5	50
Rži	4	10	3	60	4	—	3	50
Ječmena	—	—	3	30	3	50	2	70
Ovsa	2	10	2	—	1	20	1	40
Turšice (koruze) vagan . .	4	10	3	50	3	80	3	55
Ajde	3	60	3	—	3	40	3	50
Prosa	—	—	3	30	3	60	—	—
Krompirja	1	60	1	30	1	80	1	80
Sena . . . . . cent	—	—	1	80	1	30	1	45
Slame (v šopkih)	—	—	1	40	—	90	1	40
„ za steljo	—	—	1	—	—	80	—	—
Govedine funt	—	26	—	28	—	26	—	22
Teletine	—	30	—	30	—	28	—	22
Svinjetine	—	30	—	30	—	28	—	30
Slanine	—	35	—	33	—	36	—	36

Najnovejši kurzi na Dunaju.

	fl.	kr.
Zedinjeni drž. dolg (100 gl.) 4 gld. 20 kr. %	71	60
Upne (kreditne) srečke po 100 gl. prvotne vrednosti, brez obresti, pa s 4kratnim srečkanjem	188	50
Ažijo srebra	108	—
„ zlatá	5	17

ces. kralj. dvorni puškar v Mariboru

Ivan M. Erhart,

priporočá:

Puške dvocevke od spredej za nabijati iz železa od . . . . . 12 gld. do najvišje cene.
puške dvocevke od spredej za nabijati iz svila (drotá) . . . . . 18 " " " "
Lefauchaux (lefošé) iz svila od . . . . . 30 " " " "
Lancaster (lénkaster) iz svila od . . . . . 44 " " " "
Revolverje . . . . . 8 " " " "
Pistole dvocevke . . . . . 2 gld. 50 kr.
" enocevne . . . . . 1 " 30 "